

Posilování rodičovských kompetencí klientů ve vězení „Tatí, jaké ty máš oči?“

Bc.Lidija Pilat
Centrum poradenských služeb ve vězení a po výstupu

Jak jsme narazili na nový milník naší práce s klienty: rodičovství ve vězení?

-shoda tří „náhodných“ momentů, která nás k tomu přivedla:

1. Prožívané rozpaky ze skupin na SPO ve věznici, kdy jsme se pokusili tohle téma otevřít : klienti dávali najevo, že tohle téma je pro ně TABU: rozbíjí je to, nemohou o tom mluvit, byli zamklí... Vrtalo nám to v hlavě!
2. Časté dotazy obviněných v rámci poradenství: zda a jak sdělit svému dítěti pravdu? a steský ohledně naplňování své rodičovské role: mám ho rád, ale dokud jsem ve vězení ho nemohu přece vychovávat, to přece nejde?!?
3. Setkání s matkou dítěte, které prožívalo silný pocit viny za zatčení otce (nezamklo domovní dveře). Matka byla ale pohlcena situací zatčení manžela, neměla kapacitu se této otázce věnovat. Silný moment- nezapřu v sobě dětského psychologa ...
4. A to byl odrazový můstek pro mé pátrání na téma:

Co se děje s rodičovstvím našich klientů ve vězení?

- **Pátrala jsem jak to vypadá v jiných zemích, jaké mají zkušenosti, a jak je to v ČR?**
 - Cíleně se posílení rodičovských kompetencí v málokteré české věznici soustavně věnují, jestli ano, tak zejména NGO, přitom v řadě evropských států existují už řadu let programy zaměřené na posílení rodičovství, s cílem podpořit vztah s dětmi a zmírnit tak negativní dopady odloučení na život dítěte. Poskytují je jak pracovníci věznic tak i NGO. U nás zejména mezinárodní vězeňské společenství, Zabranou a Volonte. Málo- na počet uvězněných rodičů, kteří mají děti.
- **Hledala jsem možnosti jak tohle téma „zapracovat“ do vlastní práce (poradenství pro klienty s problematikou závislosti) a proč? Čemu by to bylo dobré? A šlo by to propojit?**
 - U klientů z naší cílové skupiny se často setkáváme s už narušenými vztahy v rodině a nejistotou v plnění rodičovské role ještě před nástupem do vězení. Přispělo k tomu i jejich závislost. Mnoho z nich nezažilo pozitivní rodičovství během svého vlastního dětství a je otázka, kde se mu, a kdy mohli naučit?!? V poradenském procesu se roli rodiče dává často „čestné místo“ a přímo s klientem o ní mluvíme jako o důležitém motivačním prvku, ale že bychom se věnovali posílení rodičovských kompetencí přímo? To ne, spíše to bylo zahrnuto do celkové práce s motivací, nepřímou jsme se ho snažili posílit- to určitě.
 - Zrodil se nápad propojit tyto dvě oblasti. PILOT PROJEKT

Narodil se pilot projekt „Táta v kapse“ (budeme ho kolébatí😊)

Východiska:

-
- Na zvýšení rodičovských kompetencí nahlížíme jako na důležitý motivační prvek pro zvládnutí závislosti a motivaci k změně celkového životního stylu, převzetí zodpovědnosti nejen za svůj život, ale i za to, jak dítěti zajistit bezpečí a pocity jistoty. I z tohoto důvodu hlavním aktérem toho programu považujeme děti klientů, na které můžeme pohlížet jako na kolaterální oběti (závislosti i uvěznění).
- Předpokládáme, že hlubším uvědoměním si této role, klient získá hlubší sebepoznání, lépe se vyzná v sobě a svých pohnutkách, potřebách, dokáže vykročit z egocentrické pozice a pasivity. Obohacení o novou, lidskou dimenzi. Fokus na důležitou životní roli. Možnost vyrovnat se se stinnou stránkou svého života, lépe si ujasnit hodnoty.
- Koncept programu jsme vytvořili na základě vypozerovaných potřeb rodičů ve vězení a poznatků z dětské psychologie. Stěžejním dokumentem byla Úmluva o právech dítěte, kde hned několik odstavců přímo pokazuje na právo na důstojné dětství, kontakt s rodičem...
- Projekt jsme nabídli Věznicí Kuřim, která nám umožnila jeho realizaci!!!
-

Skupinový program „ Táta v kapse“: skupiny pro 12 tatínků, sedm setkání. Podpora jejich rodičovství cestou:

- **EDUKACE:** přizpůsobená a přiměřená potřebám rodičů ve vězení z oblasti: psychologie dítěte, především o dětských potřebách, psychickém vývoji, komunikace), o rodinných hodnotách, výchovných stylech a základech pozitivního rodičovství
- **PODPORA** rodičů rodičů v získání nových **DOVEDNOSTECH** a **ZKUŠENOSTECH** : všímavostí , pozorování, citlivosti k dětským potřebám, uvědomování si svých vlastních hodnot a rodičovských cílů, rozpoznání svých **MOŽNOSTÍ** výchovného působení na dítě
- **AKTIVIZACE:** v ciklusu 6-7 skupin rodiče dostávají edukativní materiály a praktické úkoly zaměřené na rozvíjení komunikace s dítětem, především v korespondenční formě, praktické úkoly přizpůsobené i pro rodiče úplně malých miminek, učí se poznávat dětský svět skrze dětské knížky, edukovat se za pomoci odborné a populární literatury
- **POVZBUZENÍ:** v **KULTIVOVÁNÍ** své rodičovské role: učí se přemýšlet a mluvit o tématech, které se týkají dětí, rodičovství, mluvit o tom se svými blízkými, mezi sebou-internalizace
- Učí se reflektovat své postřehy, poznatky,

Z vlastních prostředků jsme klientům poskytli:

- řadu materiálů na tvorbu „komunikačních materiálů“: sérii barevných kartiček pro výměnu vzkazů mezi rodičem a dítětem,
- látky na tvorbu loutek a maňásků,
- návodů na pop- art modely
- dětské knížky pro každé dítě , které rodiče mohli zaslat nebo předat dítěti osobně, k Vánocům, na závěr školního roku apod.
- v roce 2020 tyto knížky poskytlo nakladatelství Host, které vyjádřilo plnou podporu a zájem o tuhle skupinu dětí

Poznatky z programu: realizovali jsme dvě skupiny(jedna zčásti korespondenční, řada klientů v různých věznicích zažádala o to sama, dopisem, na konzultaci...)

- u rodičů ve vězení je o tuto oblast VELIKÝ ZÁJEM!
- na skupinách byli aktivní a z edukativních materiálů a diskuzí si osvojili poznatky, které jim umožnili prakticky zkoušet nové způsoby komunikace a rozvíjení vztahu s dítětem
- hovořili o tom, že jsou spokojenější sami se sebou: měli pocit smysluplné činnosti
- skupiny byly v duchu společného učení a vzájemného povzbuzování, naslouchali potřebám jiných, otevřeně mluvili o svých vlastních životních zkušenostech a definovali své vlastní rodičovské cíle. Naučili se rozpoznávat potřeby svých dětí a hledali způsoby jak je naplňovat
- všichni dokázali svým dětem sdělit pravdu o svém uvěznění a tím se stali sami pro sebe pravdivější(na startu skupiny byli rodiče kteří ještě pořád neřekli dětem že jsou ve vězení)
- projevil se u nich zájem o dodatečnou edukaci, četli si knížky které jsme jim poskytli, zajímali se o výchovu svých dětí

Kazuistika:

- Pan M.P. 36 let, závislý na pervitinu, pátým rokem ve výkonu trestu.
- Otcem dcery, kterou viděl naposledy když byla malé miminko, i partnerka byla uživatelka drog a o dítě se nestarali, bylo u prarodičů.
- Během výkonu trestu p. M. udržoval kontakt s pěstouny- jednou dvakrát do roka dostal průběžnou „ zprávu“ o dítěti: prospívá, je zdravá, téma rodičovství neotevíral, měl silné pocity selhání. „Probudil“ se v okamžiku, kdy už měl za sebou léčbu na SPO a začal e více zajímat o svojí dceru. Skutečný impuls byl dopis ze soudu: zda se chce vzdát svých rodičovských práv, bývalá partnerka, matka dítěte byla právě zbavena, za dlouhodobí nezájem. S tématem jsme pracovali na úrovni sociálně právní- zvýšit povědomí o právech a povinnostech, komunikaci s pěstouny a samotné komunikaci s dítětem. Nepoznal dětský svět, potřeboval v tom poradit. Sám vyrůstal v nepříznivých rodinných podmínkách, brzy opustil rodinu. Přišel na to, když si přečetl knížku o rodičích a dětech Matejíčka. Začal si více uvědomovat co znamená role rodiče, a přemýšlet o sobě jako o rodiči. První pozitivní impuls se mu dostal když dostal dopis od dcery, která mu napsala jak dopadla v první třídě. Projevila zájem o něj- jak vypadá? Jaké má oči? Uvědomění si, že ho vlastně vůbec nezná, a pěstouni zatím nesdělili, jak to s ním vypadá, kde je... Rozhodl se tuto otázku otevřeně probrat s pěstounkou, požádat jí o vysvětlení, otevřenou komunikaci.
- Má potřebu mít reálný náhled na situaci, své rodičovství, možnosti, uvědomuje si, že je před ním dlouhá cesta sblížení s dcerou, která žije řadu let v pěstounské rodině. Cíní v tom duchu i důležitá životní rozhodnutí, na základě nových poznatků o sobě, včetně své role otce. Má v plánu po výstupu z vězení nastoupit do terapeutické komunity v blízkosti bydliště pěstounů, aby mohl ještě pracovat na své celkové psychosociální rehabilitaci a mít možnost s terapeuty řešit i otázku sblížení s dcerou, komunikovat s pěstouny. Přeje si dosáhnout toho, že se bude moci podívat své dceři do očí, dát jí možnost aby ho poznala i on jí. Neví jak to bude dál. Ale rozpoznáním v sobě své rodičovské role chce být pravdivý a otevřený tomu co mu život přinese. Skrze svůj vztah k dítěti poznává sebe.

Co tyto poznatky znamenali pro nás?

- rozhodně má smysl se této životní roli našich klientů(a nej jich) věnovat,
- vidíme v tom cestu k celistvosti životů našich klientů, jsme blíž jeho přirozenosti, systému z kterého k nám přichází a jehož je součástí. Tato myšlenka má blízko k představě stacionáře, kde je možné se věnovat celkovému životě klienta, podpořit ho na více pilířů a posílit ho na jeho cestě životem
- je nutné abychom do širšího povědomí veřejnosti dostali informace o potřebě takových programů, jejich možnostech a dostupnosti realizace: vycházíme li z naší zkušenosti, tak to vyžaduje: citlivost věznic k potřebnosti posilování rodičovství, dát uvězněným osobám iniciální impuls, říct jim: Vy můžete a máte! pracovat na svém rodičovství, nemusíte se jej vzdávat- dostupné prostory pro realizaci skupin, pracovníky, kteří je budou realizovat

Další postřehy:

- Všimli jsme si(na základě poznatků od klientů) že ve věznicích nejsou dětské knížky, které by si mohli vězni zapůjčit, nahlédnout do dětského světa, opakovaně jsme byli v situaci, že jsme jim knížky k tomuto účelu půjčovali, dávali... a setkávali se se zájmem lidí kolem sebe takové knížky půjčovat dávat, darovat
- vnímáme jako velmi důležité, aby se ke všem rodičům ve vězení dostal iniciální impuls pro jejich rodičovství ze strany pracovníku vězeňského systému, věnuje li se vězeň této roli je lepší jeho připravenost návratu do rodiny
- Vězňům by měly být dostupné knížky z oblasti výchovy, rodičovství psychologie dítěte, klidně z vyřazených fondů knihoven
- V knihovnách ve věznicích by měl být koutek vyčleněn pro rodiče, kde by mohli být plakáty s výzvou věnovat se svému rodičovství, proč a jak to dělat,
- Besedy pro vězně: jak komunikovat s dětmi, jak mu psát dopisy, jak poznat dětský svět a proč
-

Co se stalo dál?

- Jak se i nám pracovníkům v naší službě dostávala tato problematika více a více do povědomí, začínaly se objevovat myšlenky, jak by se dalo s tímto pracovat i u klientů v následné péči.
- Mnoho z nich po výstupu z vězení usiluje o získání dětí do své péče a mají před sebou řadu překážek: posílením rodičovských kompetencí cíleně by jim mohlo pomoci, aby svou roli lépe uchopili, už to nebylo jen „znovu dítě mít“, ale mít hlubší povědomí o jeho potřebách, být si vědom svého výchovného působení. A tak kolegyním, které se věnují následné péči, předáváme edukativní texty a kdo ví...možná jednou budou skupiny pro posílení rodičovských kompetencí ne jen našich klientů po výstupu.

Na závěr:

Máme potřebu pomoci našim klientům aby uměli utvořit a udržet hluboký vztah se svými dětmi. Snažíme se o to, proto že to vnímáme jako velice důležité, pro ně, jejich životy, ale hlavně proto, že tím můžeme přispět k tomu, aby se navrátila důstojnost v jejich životech, v životech jejich dětí a celé rodiny.

Spisovatelka Laura Hillebrand napsala:

„Důstojnost je v životě člověka stejně tak důležitá, jako je jídlo, voda nebo vzduch.“

Doufáme, že naše snaha prorazí cestu k tomu, aby se rodičovství v českém vězeňství dala potřebná priorita a do naší malé zahrádky v naší službě: rodičovství:budiž vítáno!

Děkují Vám za pozornost,

Lidija Pilat

